

سوال

آیا درست است که اگر در نماز کاملاً خشوع نداشته باشی خداوند آن را نمی‌پذیرد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

مطلوب آن است که نمازگزار در نمازش خاشع باشد، زیرا الله متعال می‌فرماید:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ (۱) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ [مؤمنون: ۱ - ۲]

(به راستی که مومنان رستگار شدند (۱) همانان که در نمازشان خاشعند).

روی آوردن به نماز و خشوع در آن از مهم‌ترین مسائل و روح نماز است، برای همین باید به فروتنی و آرامش در نماز؛ در سجود و رکوع و نشستن بین دو سجده و پس از بلند شدن از رکوع توجه کرد و در آن عجله نکرد.

و اگر این خشوع در نماز آنقدر رعایت نشود که به نوک زدن در نماز و آرام نگرفتن در حرکاتش بینجامد باعث بطلان نماز می‌شود.

اما اگر در نمازش آرامش دارد ولی گاه فراموشی یا برخی افکار به ذهنش می‌آید، این فراموشی نماز را باطل نمی‌کند اما بهره‌اش از نمازش همان قدر است که حواسش بوده و در آن خشوع داشته و به آن روی آورده، و ثواب آن را دارد، و هر چه در آن سهل‌انگاری کند ثوابش را از دست می‌دهد، بنابراین شایسته است که بنده به نماز روی آورد و در آن آرامش داشته باشد و در برابر الله خشوع و فروتنی نماید تا ثوابش کامل گردد. اما نمازش باطل نمی‌شود مگر در صورتی که در طمأنینه یا آرامش او خلل وارد گردد، مثلاً اگر رکوعی کند که در آن آرامش نگیرد و عجله کند و اعضایش در جاهای خود قرار نگیرند. واجب آن است که آرام گیرد طوری که هر عضوی به جایش بازگردد و بتواند **سبحان ربی العظیم** را در رکوع و **سبحان ربی الاعلی** را در سجده، و **ربنا ولك الحمد** تا آخر آن را پس از بلند شدن از رکوع، و **رب اغفرلی** را در بین دو سجده بگوید که این لازم است.

هنگامی که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - مردی را دید که در نمازش آرامش ندارد و بلکه نوک می‌زند به او امر کرد که

نمازش را دوباره بخواند و فرمودک **نماز بگزار چرا که تو نماز نگزاردی** و این آرامش مهم‌ترین بخش خشوع است و خشوعی است که در نماز - در رکوع و سجود و بین دو سجده و هنگام بلند شدن از رکوع - واجب است. به این آرامش **طُمَأْنِينَه** می‌گویند که به آن خشوع نیز گفته می‌شود. این طمانینه لازم است در آن حد که هر عضو و استخوان به جایش بازگردد. وقتی به رکوع رفت آرام بگیرد تا استخوان‌ها و اعضایش سر جای خود قرار گیرند، وقتی از رکوع بلند شد در حالی که ایستاده آرام گیرد، و هرگاه به سجده رفت آرام گیرد و عجله نکند تا همه‌ی استخوان‌های کمر در جایشان آرام گیرند».

شیخ عبدالعزیز بن باز رحمه الله